

**БАКАЛЕЦЬ О. А. СКАРБИ МОНЕТ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ГРОШОВОГО ОБІГУ
ГЕТЬМАНЩИНИ (1648 – 1781 РР.) – К.: СТИЛОС, 2012.**

У статті прорецензовано монографію, в якій розглядаються монетні скарби доби Гетьманщини як історичне джерело. Дана наукова праця є важливою подією в українській нумізматиці за роки незалежності.

Ключові слова: історичне джерело, скарби, монети, нумізматики, Гетьманщина.

У вітчизняній історіографії не існувало спеціальних праць, які б виключно розглядали монетні скарби як історичне джерело. Багато монетних комплексів та письмових нумізматичних джерел ще й сьогодні залишаються поза увагою дослідників. Монети та скарбові комплекси більшості музеїв України майже зовсім не досліджені детально, оскільки бракує кваліфікованих фахівців з нумізматики та необхідної літератури для ідентифікації знахідок.

У праці Бакальця О.А. розглядаються монетні скарби доби Гетьманщини як джерело для реконструкції грошового обігу, фінансової політики та економічного розвитку країни другої половини XVII –XVIII ст. Автором аналізуються здобутки вітчизняної та закордонної історіографії у галузі української нумізматики, починаючи від її становлення у другій половині XIX ст. до сьогодення. Визначаються особливості та специфіка наукових підходів та методик найбільш яскравих науковців, що зверталися до проблем вітчизняної нумізматики, простежується поступове зростання наукового рівня їхніх праць, розширення джерельної бази розвідок, посилення критичного ставлення до джерел. Переконаливо демонструються можливості монетних скарбів як історичного джерела, визначається рівень його інформативності та достовірності.

На основі відомостей, отриманих у результаті розгляду 494 скарбових комплексів, у рецензованому виданні визначається питома вага західноєвропейських та російських монет на українському грошовому ринку, робляться висновки про загальний економічний розвиток господарства Української козацької держави, фінансову політику гетьманів, орієнтацію зовнішньої торгівлі.

Сотні досліджених в монографії монетних скарбів свідчать про збільшення припливу до грошового обігу Гетьманщини у 50-х рр. XVII ст. великої кількості низькопробних дрібних польських, прибалтійських, бранденбурзьких, пруських та сілезьких монет, що було наслідком економічної кризи в Речі Посполитій та багатьох інших країнах Європи.

Автор проаналізував намагання українських гетьманів карбувати власну монету за часів Б. Хмельницького та П. Дорошенка. Ці спроби не привели до бажаних результатів і не увінчалися успіхом, про що свідчить відсутність монет у матеріалах скарбів.

Скарбовий матеріал (357 комплексів) другої половини XVII ст. доби Гетьманщини засвідчує панівну роль на грошовому ринку української держави традиційної західноєвропейської золотої, срібної та мідної (переважно польської) монети та активну участь української економіки в загальноєвропейському економічному процесі.

Географічні межі дослідження охоплюють територію колишньої Гетьманщини, тобто сучасну територію Київської, Чернігівської, Черкаської, Полтавської, Вінницької, Житомирської, частини Сумської та Хмельницької областей України за чинним АТП України.

Монографія виконана на методологічних засадах, пов'язаних із загальнонауковими принципами об'єктивності, історизму, системності, спадкоємності писемних та скарбових джерел, діалектичного розуміння історичного процесу, всебічного аналізу скарбових матеріалів. В праці використано здобутки та методики аналізу складу монетних скарбів польських, російських, білоруських та вітчизняних нумізматів.

В процесі дослідження автором узагальнено наукові знання про історію грошового обігу Гетьманщини, визначено основні проблеми та перспективи з обсягу дослідження, розглянуто у комплексі писемні та скарбові джерела, що характеризують грошове господарство Української козацької держави, здійснено аналіз скарбового матеріалу як історичного джерела, визначено ступінь їхньої інформативності та дослідженості, доведено його значення для реконструкції історії грошового обігу та розвитку економіки визначеного хронологічного часу,

Наукові записки

.....
продемонстровано та обґрунтовано основні методики для всебічного вивчення скарбових комплексів та отримання необхідної інформації для подальших наукових студій.

Автор залучив до наукового обігу 60 нововиявлених монетних скарбів та 6 приватних колекцій, які дозволяють підтвердити деякі припущення та твердження попередників, а інколи і спростувати усталені уявлення.

Монографія складається із переліку умовних скорочень, передмови, трьох розділів, післямови, переліку використаних джерел та літератури (294 позиції) та 6 функціональних додатків: словника нумізматичних термінів, опису 494 скарбів монет другої половини XVII – XVIII ст., діаграм, карт монетних знахідок, 35 таблиць та 13 кольорових ілюстрацій.

Автором монографії опрацьовано 15 фондів – Центрального державного історичного архіву України в м. Києві, державного архіву Київської області, наукового архіву Інституту археології НАН України, Національного музею історії України, Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського, Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка, Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького, Чернігівського обласного історичного музею ім. М. Тарновського, Вінницького, Черкаського, Полтавського обласних краєзнавчих музеїв, Глухівського, Ніжинського краєзнавчих музеїв, Історико-культурних заповідників «Кам'янець-Подільський», «Меджибіж» та «Чигирин».

Монографія адресована викладачам спеціальних історичних дисциплін, студентам історичних та економічних факультетів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, науковим співробітникам історичних і краєзнавчих музеїв, історико-культурних заповідників, колекціонерам, усім, хто цікавиться нумізматику.

Зинько Ю.А., Романюк И.М., БАКАЛЕЦ А. А. СОКРОВИЩА МОНЕТ КАК ИСТОЧНИК ИЗУЧЕНИЯ ДЕНЕЖНОГО ОБОРОТА ГЕТЬМАНЩИНЫ (1648 – 1781 ГГ.) – К.: СТИЛОС, 2012.

В статье проанализировано монографию, в которой рассматриваются монетные сокровища периода Гетманщины как исторический источник. Данная научная работа является важным событием в украинской нумизматике.

Ключевые слова: исторический источник, сокровища, монеты, нумизматика, Гетманщина.

Zinko J., Romaniuk I. BAKALETS A.A. TREASURES OF COINS AS A SOURCE OF MONEY TRAFFIC STUDY HETMAN (1648 - 1781 GG.) - K.: STYLOS, 2012.

The article reviewed the monograph, which addresses the coin treasures of Hetmanate days as a historical source. This scientific work is an important event in the Ukrainian numismatics since independence's years.

Keywords: historical source, treasures, coins, numismatics, Hetmanate.